

ADMINISTRACINIO PROCESO ATNAUJINIMO INSTITUTO TAM TIKRŲ YPATUMŲ VERTINIMAS KONSTITUCINIŲ POŽIŪRIU

Eglė Bilevičiūtė

Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos

Viešosios teisės institutas

El. paštas: eglek@mruni.eu

Birutė Pranevičienė

Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo akademijos

Teisės katedra

El. paštas: praneviciene@mruni.eu

Santrauka. *Proceso atnaujinimas yra išimtinė įsiteisėjusių teismo sprendimų kontrolės forma. Įstatymų leidėjas įtvirtino reikalavimą, kad prašymą dėl administracinės bylos proceso atnaujinimo turi surašyti asmuo, turintis aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą. Šis reikalavimas skiriasi nuo kitų pagrindinių procesų rūšių nuostatuose įtvirtinto minėto klausimo reglamentavimo. Esant tokiam skirtumui, kyla klausimas, ar nuostata dėl to, kad prašymą dėl administracinės bylos proceso atnaujinimo turi surašyti asmuo, turintis aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, nepažeidžia konstitucinio visų asmenų lygybės principo. Todėl šio tyrimo autorių tikslas yra išanalizuoti administracinės bylos atnaujinimo instituto ypatumus, vertinant juos per konstitucinių principų prizmę. Administracinės bylos atnaujinimo klausimai iki šiol nebuvo plačiai tyrinėti Lietuvos ir užsienio mokslininkų, mokslinė literatūra šiuo klausimu yra itin negausi, todėl straipsnyje pagrindinis dėmesys sutelkiamas į teismų praktikos analizę, kurios pagrindu ir pateiktos galutinės išvados.*

Reikšminiai žodžiai: *administracinis procesas, proceso atnaujinimas, administracinė byla, konstituciniai principai, lygiateisiškumo principas.*

Įvadas

Lietuvos Respublikos Konstitucijos¹ (toliau – ir Konstitucija) 30 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. Pabrėžtina, kad teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos yra fundamentali asmens teisė. Ši teisė yra įtvirtinta pagrindinių tarptautinių teisės aktų, t. y. Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto² 2 straipsnio 3 dalyje bei Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos³ 6 straipsnio 1 dalyje bei 13 straipsnyje, taip pat ir nacionaliniu lygmeniu – minėto Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo⁴ 4 straipsnio 1 dalyje bei Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo⁵ 5 straipsnio 1 dalyje. Tačiau Konstitucijoje yra įtvirtintos ne tik asmens teisės, bet ir pareigos, t. y. nurodyta, jog žmogus, įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, privalo laikytis Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių (Konstitucijos⁶ 28 straipsnis). Taigi teisė kreiptis į teismą, taip pat ir dėl teismo proceso atnaujinimo, gali būti įgyvendinta tik įstatymų nustatyta tvarka, t. y. laikantis įstatymuose nurodytų kreipimosi į teismą sąlygų.

Proceso atnaujinimas yra išimtinė įsiteisėjusių teismo sprendimų kontrolės forma, tai yra ekstraordinarinė bei neprivaloma (fakultatyvinė) teismo sprendimo peržiūros forma. Įvertinus Lietuvos Respublikos administracinių

---

¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>.

² „Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas“, LRS, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.174848>.

³ „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolu Nr. 11, su papildomais protokolais Nr. 1, 4, 6 ir 7“, LRS, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.114048>.

⁴ „Lietuvos Respublikos teismų įstatymas Nr. I-480. Nauja įstatymo redakcija nuo 2002-05-01: Nr. IX-732“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.522B3E415B52/asr>.

⁵ „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas Nr. VIII-1029. Nauja redakcija nuo 2016-07-01: Nr. XII-2399“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr>.

⁶ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>.

bylų teisenos įstatyme⁷ (toliau – Administracinių bylų teisenos įstatymas) nustatytus proceso atnaujinimo apibrėžtį ir ypatumus, pastebėtina, kad Lietuvos administracinių teismų dvipakopėje sistemoje proceso atnaujinimui taikomos iš dalies panašios nuostatos kaip ir bendros kompetencijos teismų atliekamai kasacinei funkcijai. Šio tyrimo autorių tikslas yra išanalizuoti administracinės bylos atnaujinimo instituto ypatumus, vertinant juos per konstitucinio visų asmenų lygybės principo prizmę. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnyje nustatyta: „Įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.“ Vadinasi, konstituciniame lygmenyje įtvirtinama formali visų asmenų lygybė, o sykiu ir nustatomas diskriminavimo ir privilegijų teikimo draudimas. „Konstitucinis visų asmenų lygybės principas determinuoja teisėkūros procesą kreipiant jį tokia kryptimi, kad teisės aktuose įtvirtinti reikalavimai būtų grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis, kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams, nepagrįstai neišskiriant atskirų teisinių santykių dalyvių. Vis dėlto objektyvūs visuomeninių santykių subjektų padėties skirtumai gali nulemti diferencijuoto teisinio reguliavimo atsiradimą, todėl, vertinant teisės aktų reikalavimų turinį, būtina nustatyti, ar tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama dėl to, kad tarp tų grupių yra tokio pobūdžio ir tokio dydžio skirtumų, kurie objektyviai pateisintų tokį nevienodą traktavimą.“⁸

Administracinės bylos atnaujinimo klausimai fragmentiškai pristatomi Lietuvos (G. Ambrasaitės-Balynienės, J. Paužaitės-Kulvinskienės, P. Petkevičiaus, S. Šedbaro, D. A. Bilak, N. Bruskinos ir kt.) ir užsienio (Marta S. Davis, Buckley Mert, Chad M. Oldfather, Adam Hoffman, Morris D. Forkkosch, Shechter, Judah A., Jerry L. Mashaw, Nicholas S. Agnello, John R. Chiles ir kt.), mokslininkų darbuose, todėl straipsnyje pagrindinis

⁷ „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas Nr. VIII-1029. Nauja redakcija nuo 2016-07-01: Nr. XII-2399“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr>.

⁸ Birutė Pranevičienė, „Konstitucinis lygiateisiškumo principas: samprata ir institucinė lygiateisiškumo apsaugos sistema Lietuvoje“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 12 (2014): 161–162.

dėmesys sutelkiamas į Europos ir Lietuvos teismų praktikos analizę, kurios pagrindu ir bus pateiktos galutinės išvados. Taip pat rengiant straipsnį buvo taikyti lyginamasis, deskriptyvinis ir apibendrinimo metodai, kuriuos pasitelkus, buvo tiriami ir aprašomi administracinio proceso atnaujinimo instituto ypatumai konstitucinių principų aspektu.

Išnagrinėjus bylą ir įsiteisėjus teismo sprendimui, bylos procesas yra laikomas baigtu, o proceso šalių ginčas – galutinai išspręstu. Tačiau ir įsiteisėjus teismo sprendimui, išlieka tikimybė, jog dėl tam tikrų aplinkybių įsiteisėjusio teismo procesinio sprendimo nebus galima laikyti pagrįstu ir teisėtu, todėl, esant išimtinėms, įstatyme nustatytoms aplinkybėms, procesas gali būti atnaujinamas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas peržiūrimas. Dėl šių priežasčių įstatymų leidėjas yra įtvirtinęs specialų institutą – proceso atnaujinimą, t. y. atitinkamą administracinio proceso stadiją, kurios pagrindinis tikslas – užtikrinti teisingumo vykdymą bei tinkamą teisės į teisminę gynybą įgyvendinimą, siekiant patikrinti, ar įsiteisėję teismų procesiniai sprendimai nepažeidžia įstatymų saugomų asmenų teisių ir interesų, taip pat padėti išvengti galimo neteisėto teismo procesinio sprendimo teisinių pasekmių⁹.

Nuo 2016-07-01 įsigaliojus naujajai Administracinių bylų teisenos įstatymo¹⁰ redakcijai, buvo nustatyti tokie administracinių bylų proceso atnaujinimo pagrindai: 1) kai Europos Žmogaus Teisių Teismas pripažįsta, kad Lietuvos Respublikos teismo sprendimas byloje prieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai ir jos papildomiems protokolams; 2) naujai paaiškėja esminės bylos aplinkybės, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos pareiškėjui bylos nagrinėjimo metu; 3) įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatyti žinomai melagingi liudytojo parodymai, žinomai melaginga eksperto išvada, žinomai neteisingas vertimas, dokumentų arba daiktinių įrodymų suklastojimas, dėl kurių priimtas neteisėtas

⁹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas“, pritarta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų 2012 m. rugsėjo 19 d. pasitarime, https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/23_apibendrinimas.pdf.

¹⁰ „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas Nr. VIII-1029. Nauja redakcija nuo 2016-07-01: Nr. XII-2399“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr>.

arba nepagrįstas sprendimas; 4) įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatyti nusikalstami proceso dalyvių, liudytojo, specialisto, eksperto ar vertėjo veiksmai arba nusikalstama teisėjų veika, padaryta nagrinėjant šią bylą; 5) panaikinamas kaip neteisėtas ar nepagrįstas teismo sprendimas, nuosprendis, kuris buvo pagrindas priimti tą sprendimą ar nutartį; 6) jeigu viena iš proceso šalių proceso metu buvo neveiksni tam tikroje srityje ir nebuvo atstovaujama atstovo pagal įstatymą; 7) jeigu sprendime teismas nusprendė dėl neįtrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų teisių ar pareigų; 8) sprendimas ar nutartis yra be motyvų; 9) jeigu bylą išnagrinėjo neteisėtos sudėties teismas; 10) jeigu pateikiami akivaizdūs įrodymai, kad padarytas esminis materialiosios teisės normų pažeidimas jas taikant, galėjęs turėti įtakos priimti neteisėtą sprendimą ar nutartį; 11) panaikinamas kaip neteisėtas individualus teisės aktas, kuriuo remdamasis teismas išsprendė bylą; 12) kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą; o 2019 m. minėtų administracinių bylų proceso atnaujinimo pagrindų sąrašas buvo papildytas dar šiuo punktu: 13) Konstitucinis Teismas, nagrinėdamas Konstitucijos 106 straipsnio ketvirtojoje dalyje nurodyto asmens prašymą, pripažįsta, kad įstatymas ar kitas Seimo priimtas aktas, Respublikos Prezidento aktas ar Vyriausybės aktas (ar jų dalis), kurio (kurios) pagrindu priimtas asmens konstitucines teises ar laisves pažeidžiantis sprendimas, prieštarauja Konstitucijai. Taip pat buvo įtvirtinta, kad „prašymą dėl proceso atnaujinimo surašo advokatas. Valstybės atstovo, kito juridinio asmens prašymą dėl proceso atnaujinimo taip pat gali surašyti juridinio asmens darbuotojai, turintys aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą. Jeigu prašymą dėl proceso atnaujinimo paduoda fizinis asmuo, turintis aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, surašyti šį prašymą turi teisę jis pats.“ T. y. įstatymų leidėjas įtvirtino reikalavimą, kad prašymą dėl administracinės bylos proceso atnaujinimo turi surašyti asmuo, turintis aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą. Šis reikalavimas skiriasi nuo kitų pagrindinių procesų rūšių (civilinio, baudžiamojo, administracinių nusižengimų teisenos) nuostatuose įtvirtinto minėto klausimo reglamentavimo, nors patys pagrindai, dėl kurių yra galimas proceso atnaujinimas, yra iš esmės tapatūs ar labai panašūs įtvirtintiesiems Administracinių bylų teisenos įstatyme. Esant minėtam skirtumui, kyla klausimas, ar nuostata dėl

to, kad prašymą dėl administracinės bylos proceso atnaujinimo turi surašyti asmuo, turintis aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, nepažeidžia konstitucinio visų asmenų lygybės principo, ar suderinamas su konstituciniu teisinės valstybės ir kitais konstituciniais principais. Būtent į šį klausimą straipsnio autorės ir atsakys, išanalizavusios mokslinius šaltinius bei įvairių teismų praktiką.

1. Administracinės bylos nagrinėjimo proceso atnaujinimo institutas administracinės teisės ir proceso doktrinoje

Lietuvos administracinės teisės doktrinoje proceso atnaujinimo klausimui nebuvo skirta daug dėmesio, epizodiškai šį klausimą nagrinėjo G. Ambrasaitė-Balynienė¹¹, J. Paužaitė-Kulvinskienė¹², P. Petkevičius¹³, S. Šedbaras¹⁴. Minėtų autorių darbuose yra pateikiama nuomonė, kad administracinių bylų proceso atnaujinimas yra teismo sprendimų teisėtumo kontrolės forma, nes aplinkybės, kurios yra pagrindas atnaujinti administracinį procesą, yra giminingos kasacinio proceso pagrindams. Kitų šalių mokslininkai yra plačiau pasisakę dėl administracinio proceso atnaujinimo ir taikomų bylos nagrinėjimo standartų tokiais atvejais¹⁵: plačiausiai taikomas bylos nagrinėjimo *de novo* standartas, kuris vaizdiškai kai kurių autorių apibūdinamas kaip „švarios lentos“ procesas¹⁶ ir

¹¹ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, *Administraciniai teismai Lietuvoje. Nūdienos iššūkiai. Kolektyvinė monografija, skirta Lietuvos administracinių teismų dešimtmečiui* (Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010), 112–113.

¹² Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė, *Administracinė justicija: teorija ir praktika* (Vilnius: Justitia, 2005).

¹³ Pranas Petkevičius, *Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003).

¹⁴ Stasys Šedbaras, *Administracinė atsakomybė* (Vilnius: Justitia, 2005).

¹⁵ Martha S. Davis, *A Basic Guide to Standards of Judicial Review*, 33 S. d. L. Rev. 469 (1988).

¹⁶ Plačiau šia tema rašė Buckley, Mert, „Administrative Law: De Novo Review of Administrative Action – What are the Limits“, *Washburn Law Journal* 15, 3 (1976): 475–479, <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/wasbur15&i=481>; Chad m. Oldfather, „Universal De Novo Review“, *George Washington Law Review* 77, 2 (2009): 308–365; Adam Hoffman, „Corralling Constitutional Fact: De Novo Fact Review in the Federal Appellate Courts“, *Duke*

tokiu atveju yra iš esmės vertinamos faktinės aplinkybės bei teisės taikymo klausimas. Paminėtini D. A. Bilak¹⁷ ir N. Bruskinos¹⁸ tyrimai. Pasak D. A. Bilak, kitaip nei civiliniame procese, proceso atnaujinimo institutas administracinėje teisenoje yra hibridinis institutas, sujungiantis klasikinio proceso atnaujinimo ir kasacijos bruožus, ir dėl to iš dalies kompensuojantis kasacijos instituto administracinėse bylose nebuvimą.

Pasak Stasio Šedbaro, nors įstatymų leidėjas Administracinių bylų teisenos įstatyme¹⁹ išvardytus pagrindus vadina proceso atnaujinimo pagrindais, pagal savo esmę dalis jų yra kasacinio bylos peržiūrėjimo dėl netinkamo materialinės teisės normos aiškinimo ir taikymo arba procesinių normų pažeidimo pagrindai. Vadovaujantis S. Šedbaro nuomone, proceso atnaujinimas nėra tik formalus prašymo peržiūrėjimas, o tam tikrais atvejais prilygsta bylos procesinio sprendimo peržiūrėjimui kasacine tvarka.

Akcentuotina, kad, kaip yra pastebėjusi G. Ambrasaitė-Balynienė, galbūt dėl ypatingo dėmesio šiai proceso atnaujinimo instituto funkcijai, vadovaujantis Administracinių bylų teisenos įstatymo²⁰ 161 straipsnio 1 dalimi, proceso atnaujinimo klausimą visais atvejais sprendžia Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Toks reglamentavimas visiškai logiškas, kai kalbama apie aiškia teisės aiškinimo klaidą arba

---

Law Journal 50, 5 (2001): 1427–1466; Morris d. Forkkosch, „Judicial De Novo Review of Administrative Quasi-Judicial Fact Determinations“, *Hastings Law Journal* 25, 4 (1974): 963–996; Judah A. Shechter, „De Novo Judicial Review of Administrative Agency Factual Determinations Implicating Constitutional Rights“, *Columbia Law Review* 88, 7 (1988): 1483–511; Jerry L. Mashaw, „Rethinking Judicial Review of Administrative Action: A Nineteenth Century Perspective“, *Cardozo Law Review* 32, 6 (2011): 2241–2254; Nicholas S. Agnello, John R. Chiles, „The First CFPB Administrative Appeal: RESPA, Kickbacks, and the Danger of De Novo Review“, *Business Law Today* 9 (2015): 1–4.

¹⁷ *Administracinė justicija Lietuvoje. Vertinimas / Parengė d. A. Bilak. Jungtinių Tautų vystymo programa.* (Vilnius, 2003).

¹⁸ Nika Bruskina, „Proceso atnaujinimas po EŽTT sprendimų bylose prieš Lietuvą“, *Teisė* 113 (2019): 27–49.

¹⁹ „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas Nr. VIII-1029. Nauja redakcija nuo 2016-07-01: Nr. XII-2399“, *TAR*, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr>.

²⁰ *Ibid.*

būtinybę užtikrinti vieningą administracinių teismų praktiką kaip proceso atnaujinimo pagrindą (minėti Administracinių bylų teisenos įstatymo²¹ 156 straipsnio 2 dalies 10, 12 punktai).

A. Brazdeikis ir kt. nurodo, kad „proceso sistema gali siekti tikrųjų faktų nustatymo ir tinkamo teisės pritaikymo jiems, bet ji negali užtikrinti, kad nebus padaryta klaidų“²². Būtent dėl to, kad ištaisytų tokias klaidas, remiantis Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 31 straipsnio nuostatomis, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas atlieka apeliacinę funkciją, be to, viena iš pagrindinių šio teismo funkcijų yra formuoti vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus, plėtoti teisę ir taip užtikrinti vienodą teisės aiškinimą bei taikymą visoje valstybėje (viešoji kasacijos funkcija). Vienoda teismų praktika – tai būtina sąlyga asmenų lygybei prieš įstatymą užtikrinti pasitikėjimo teise ir teisingumu, tai teisinio tikrumo ir saugumo garantas. Vienodą teismų praktiką Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas formuoja vykdydamas teisingumą – sprenddamas teisinius ginčus ir priimdamas sprendimus individualiose bylose bei rengdamas praktinius apibendrinimus. Nagrinėdamas bylą apeliacine tvarka, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas patikrina, ar žemesnės instancijos teismas nepadarė teisės aiškinimo ar taikymo klaidos. Plėtodamas ir užtikrindamas vienodą teisės aiškinimą ir taikymą administraciniuose teismuose, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas analizuoja nacionalinių, Europos Sąjungos ir tarptautinių teismų praktiką, kitus teisės šaltinius, rengia teismų praktikos apibendrinimus, apžvalgas, viešai skelbia informaciją apie savo veiklą. Taigi, nors proceso atnaujinimo instituto negalima visiškai prilyginti kasacinei teismų funkcijai, tačiau, esant Lietuvoje tik dviejų administracinių teismų pakopoms, iš esmės šiai dienai Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, sprenddamas atskirų administracinių bylų proceso atnaujinimo klausimą, tuo pačiu atlieka ir privatinę kasacinę funkciją.

²¹ „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas Nr. VIII-1029. Nauja redakcija nuo 2016-07-01: Nr. XII-2399“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr>.

²² Aurimas Brazdeikis, Airė Keturakiene ir Virgilijus Valančius, „Administracinio proceso veiksmingumo didinimas: tyrimų būklė ir perspektyvos“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 14 (2015): 101–113.

Tokią išvadą patvirtina ir pastarųjų beveik dvidešimties metų Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika dėl proceso atnaujinimo. Informacinio portalo „Infolex“ duomenimis²³, 2000–2020 m. buvo priimti 2103 sprendimai pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo²⁴ 156 straipsnio (nuo 2000-09-19 iki 2016-07-01 – 153 straipsnis) 2 dalį, kurioje numatyti proceso atnaujinimo pagrindai. Analizuojant minėtus Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimus, galima daryti išvadą, kad daugelyje bylų buvo kreiptasi dėl proceso atnaujinimo, remiantis Administracinių bylų teisenos įstatymo²⁵ 156 straipsnio 2 dalies 10 ir 12 punktais, o būtent dėl to, kad padarytas esminis materialiosios teisės normų pažeidimas jas taikant, galėjęs turėti įtakos priimti neteisėtą sprendimą ar nutartį, arba kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą. Būtent prašymų dėl proceso atnaujinimo nagrinėjimas dėl minėtų pagrindų ir atitiktų privatinės kasacinės funkcijos vykdymą.

2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo suformuota praktika dėl administracinių bylų nagrinėjimo proceso atnaujinimo

Norėtume paminėti ir kitus pagrindinius Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos suformuotus proceso atnaujinimo principus,

²³ „Infolex teismų praktikos paieška pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 156 (iki 2016-07-01 – 153) straipsnį“, Infolex praktika, <https://www.infolex.lt/ta/Default.aspx?Id=20&item=results&DataNuo=2000-09-1&DataIki=2016-07-1&PaminetasAktas=23225&hPA=23225&Straipsnis=153&PaminetasAktasKur=16&Chng=1&order=1&desc=1&Dalis=2&isskleista=1&#middle> ir <https://www.infolex.lt/ta/Default.aspx?Id=20&item=results&DataNuo=2016-07-1&DataIki=2021-01-28&PaminetasAktas=23225&hPA=23225&Straipsnis=156&PaminetasAktasKur=16&Chng=1&order=1&desc=1&Dalis=2&isskleista=1&#middle>.

²⁴ „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas Nr. VIII-1029. Nauja redakcija nuo 2016-07-01: Nr. XII-2399“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr>.

²⁵ *Ibid.*

tuo labiau kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, vykdydamas viešąją kasacinę funkciją, yra priėmęs apibendrinimą proceso atnaujinimo klausimais²⁶. Teismų praktikoje laikomasi nuostatos, jog proceso atnaujinimo tikslas yra užtikrinti teisingumo vykdymą bei tinkamą teisės į teisminę gynybą įgyvendinimą, siekiant patikrinti, ar įsiteisėję teismų procesiniai sprendimai nepažeidžia įstatymų saugomų asmenų teisių ir interesų, taip pat padėti išvengti galimo neteisėto teismo procesinio sprendimo teisinių pasekmių²⁷ ir kt.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pabrėžiama, kad proceso atnaujinimo institutas pagal savo paskirtį ir tikslus, kurių siekė įstatymų leidėjas, yra išimtinė procedūra, kuri taikoma tik ypatingais atvejais, siekiant pašalinti tam tikrus akivaizdžius ir esminius materialiosios ar proceso teisės normų pažeidimus, padarytus bylose, užbaigtose įsiteisėjusiu teismo priimtu baigiamuoju aktu, griežtai laikantis Administracinių bylų teisenos įstatymo²⁸ IV skyriuje nustatytų proceso atnaujinimo sąlygų bei tvarkos, ir negali būti tapatinamas su apeliaciniu procesu, kuris reglamentuotas Administracinių bylų teisenos įstatymo²⁹ III skyriaus normomis³⁰ ir kt. Atsižvelgiant į tai, kad proceso atnaujinimo stadija galima tik

²⁶ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas“, pritarta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų 2012 m. rugsėjo 19 d. pasitarime, https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/23_apibendrinimas.pdf.

²⁷ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. birželio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P63-159/2010“, Infoplex, <http://www.infolex.lt/tp/164169>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gruodžio 12 d. nutartis byloje Nr. P-525-173-12“, e-teismai, <https://eteismai.lt/byla/2216231501672/P-525-173-12>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-26-261/2015“, Infoplex, <http://www.infolex.lt/tp/1047873>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. balandžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-662/2015“, Infoplex, <http://www.infolex.lt/tp/1045005>.

²⁸ „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas Nr. VIII-1029. Nauja redakcija nuo 2016-07-01: Nr. XII-2399“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr>.

²⁹ *Ibid.*

³⁰ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gegužės 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-52-520/2015“, Infoplex, <http://www.infolex.lt/tp/1048897>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-33-

esant įsiteisėjusiam teismo procesiniam sprendimui ir siekiant, kad nebūtų trikdomas įsiteisėjusio teismo sprendimo (nutarties) pagrindu susiklosčiusių teisinių santykių stabilumas, įstatymų leidėjas proceso atnaujinimo stadiją sukūrė ne kaip įprastinę, o kaip išimtinę teismų sprendimų teisėtumo ir pagrįstumo kontrolės formą, apsaugančią visos teisėtvarkos darną ir pastovumą³¹.

Griežtai apibrėžtų proceso atnaujinimo pagrindų nustatymas nėra savi-tikslis, jis būtinas siekiant apsaugoti teisinių santykių stabilumą, įgyvendinti teisinio saugumo bei teisinės valstybės principus, nes kitaip susidarytų situacija, kai proceso atnaujinimas faktiškai taptų dar viena įprasta bylos nagrinėjimo teisme stadija, o tai prieštarautų Lietuvoje egzistuojančios administracinių teismų sistemos sampratai bei tikslams, sumenkintų galutinio teismo sprendimo (nutarties) prasmę³².

Taigi, darytina išvada, kad administracinės bylos proceso atnaujinimas nėra nei apeliacinis procesas, nei pakartotinė administracinės bylos peržiūra, kadangi teisinis reglamentavimas, pagal kurį procesas tampa susijęs su daugkartinio įsiteisėjusio sprendimo peržiūrėjimo rizika, yra nesuderinamas su teisinio apibrėžtumo principu.

552/2015“, Infoplex, <http://www.infoplex.lt/tp/1046906>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-64-261/2015“, Infoplex, <http://www.infoplex.lt/tp/1047550>.

³¹ Žr.: „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. balandžio 3 d. nutartis byloje Nr. P-520-102-13“, e-teismai, <https://eteismai.lt/byla/158570038434404/P-520-102-13>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. birželio 9 d. nutartis byloje Nr. P-858-104-14“, e-teismai, <https://eteismai.lt/byla/134664027247302/P-858-104-14>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. birželio 9 d. nutartis byloje Nr. P-858-104-14“, e-teismai, <https://eteismai.lt/byla/134664027247302/P-858-104-14>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. balandžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-20-525/2015“, Infoplex, <http://www.infoplex.lt/tp/1024882>.

³² „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. P858-177/2010“, Infoplex, <http://www.infoplex.lt/tp/175142>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gruodžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-173-12“, e-teismai, <https://eteismai.lt/byla/2216231501672/P-525-173-12>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gruodžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-525-173-12“, e-teismai, <https://eteismai.lt/byla/2216231501672/P-525-173-12>; „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. P-47-822/2015“, Infoplex, <http://www.infoplex.lt/tp/1047535>.

Dėl proceso atnaujinimo instituto, kaip išimtinės procedūros, pasisakė ir Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT), kuris savo praktikoje yra nurodęs, kad teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, garantuojama Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – Konvencija)³³ 6 straipsnyje, turi būti aiškinama Konvencijos preambulės kontekste, kurioje teisės viršenybės principas įtvirtintas kaip bendro Konvenciją taikančių šalių paveldo dalis. Vienas esminių teisės viršenybės principo elementų – teisinio apibrėžtumo principas (2007-03-01 sprendimas byloje *Sypchenko prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 38368/04)³⁴); 2007-03-15 sprendimas byloje *Volkov prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 8564/020)³⁵). Sprendimo peržiūrėjimo mechanizmas neturėtų būti naudojamas kaip „užslėpta“ apeliacija, vien tik galimi keli požiūriai į vieną situaciją nėra sprendimo peržiūrėjimo pagrindas. Išimtys galimos tik tais atvejais, kai tai nulemia ypatingos ir įtikinamos aplinkybės (2013-11-12 sprendimas byloje *Varnienė prieš Lietuvą* (pareiškimo Nr. 42916/04)³⁶; 2003-07-24 sprendimas byloje *Ryabykh prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 52854/99)³⁷ ir kt.). Nukrypimai nuo *res judicata* principo pateisinami tik tais atvejais, kai jų būtinybę lemia esminio ir įtikinamo pobūdžio aplinkybės (2007-01-18 sprendimas byloje *Kot prieš*

³³ „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolu Nr. 11, su papildomais protokolais Nr. 1, 4, 6 ir 7“, LRS, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.114048>.

³⁴ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Sypchenko v. Russia* (Peticijos Nr. 38368/04)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-79655%22%7D>.

³⁵ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Stanislav Volkov v. Russia* (Peticijos Nr. 8564/02)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%228564/020%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%22001-79800%22%7D>.

³⁶ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *Varnienė prieš Lietuvą* (Peticijos Nr. 42916/04)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, http://lrv-atstovas-eztt.lt/uploads/VARNIENE_2013_sprendimas.pdf.

³⁷ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Ryabykh v. Russia* (Peticijos Nr. 52854/99)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%2252854/99%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22%3A%22001-61261%22%7D>.

Rusiją (pareiškimo Nr. 20887/03)³⁸. Aukštesnių teismų galia panaikinti ar pakeisti privalomus ir vykdytinus teisminius sprendimus turėtų būti įgyvendinama, siekiant ištaisyti esminius trūkumus (2008-07-31 sprendimas byloje *Protsenko prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 13151/04)³⁹). Be to, teisėtas galutinio ir įsiteisėjusio sprendimo panaikinimas peržiūros procese reiškia nukrypimą nuo teisinio apibrėžtumo principo. Atitinkamas sprendimas gali būti panaikintas tik siekiant ištaisyti klaidą, iš tiesų turinčią esminės reikšmės teisminei sistemai (2011-03-29 sprendimas byloje *Shchurov prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 40713/04)⁴⁰).

Taip pat EŽTT yra išaiškinęs, kad Konvencija negarantuoja teisės į proceso atnaujinimą ir paprastai tokia ekstraordinarinė procedūra, kaip prašymo atnaujinti procesą nagrinėjimas, nepatenka į Konvencijos⁴¹ 6 straipsnio taikymo apimtį, kadangi tokiose bylose nėra sprendžiamas civilinio pobūdžio teisių ir pareigų ar baudžiamojo kaltinimo klausimas (1978-05-08 sprendimas byloje *X prieš Austriją* (pareiškimo Nr. 7761/77)⁴²; 2014-03-01 sprendimas byloje *Dybeku prieš Albaniją* (pareiškimo Nr. 557/12)⁴³). Kita

³⁸ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Kot v. Russia* (Peticijos Nr. 20887/03)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%2220887%2F03%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%222001-79134%22%5D%7D>].

³⁹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. liepos 31 d. sprendimas byloje *Protsenko v. Russia* (Peticijos Nr. 13151/04)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%2213151%2F04%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%222001-87892%22%5D%7D>].

⁴⁰ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Shchurov v. Russia* (Peticijos Nr. 40713/04)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%2240713%2F04%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%222001-104139%22%5D%7D>].

⁴¹ „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolu Nr. 11, su papildomais protokolais Nr. 1, 4, 6 ir 7“, LRS, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.114048>.

⁴² „Europos Žmogaus Teisių Teismo 1978 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje *X v. Austria*, (Peticijos Nr. 7761/77)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%227761%2F77%22%5D%7D>].

⁴³ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje *Illir Dybeku v. Albania* (Peticijos Nr. 557/12)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%22557%2F12%22%2C%22itemid%22:%5B%222001-142326%22%5D%7D>].

vertus, jei tokia ekstraordinarinė procedūra lemia tai, kad byla yra nagrinėjama iš naujo, Konvencijos⁴⁴ 6 straipsnis yra taikomas ir tai procedūrai, kurios metu buvo svarstomas prašymas atnaujinti procesą (2011-11-08 sprendimas byloje *Rizi prieš Albaniją* (pareiškimo Nr. 49201/06)⁴⁵). Pavyzdžiui, EŽTT byloje *San Leonard Band Club prieš Maltą* (2004-07-29 sprendimas, pareiškimo Nr. 77562/01)⁴⁶ nusprendė, kad 6 straipsnis yra taikomas procedūrai, kurios metu buvo vertinamas prašymas atnaujinti procesą. EŽTT vertinimu, prašymas buvo panašus į kasacinį skundą dėl teisės aiškinimo.

Papildomai akcentuotina, kad, vadovaujantis EŽTT praktika, teisė kreiptis į teismą gali būti ribojama. Konvencijos⁴⁷ 6 straipsnio nuostatos apeliacijos ir kasacijos procesams taikomos atsižvelgiant į šių procesų ypatumus ir į instancinės sistemos visumą bei aukštesnės instancijos teismo vaidmenį joje; skundo dėl teisės klausimų priimtinoumo sąlygos gali būti griežtesnės nei paprasto teismui paduodamo skundo (2006-11-02 sprendimas byloje *Kozlica prieš Kroatiją* (pareiškimo Nr. 29182/03)⁴⁸). EŽTT praktikoje įtvirtinta, kad teisė kreiptis į teismą gali būti ribojama, nustatant tam tikrus procedūrinius reikalavimus asmeniui, kuris siekia šia teise pasinaudoti, pavyzdžiui, reikalavimas turėti advokatą (2012-10-09 byloje

⁴⁴ „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolu Nr. 11, su papildomais protokolais Nr. 1, 4, 6 ir 7“, LRS, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.114048>.

⁴⁵ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje *Violeta Rizi v. Albania* (Peticijos Nr. 49201/06)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2249201%2F06%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-107570%22%5D%7D>.

⁴⁶ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. liepos 29 d. sprendimas byloje *San Leonard Band Club v. Malta* (Peticijos Nr. 77562/01)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%2277562%2F01%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%222GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-61962%22%5D%7D>.

⁴⁷ „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolu Nr. 11, su papildomais protokolais Nr. 1, 4, 6 ir 7“, LRS, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.114048>.

⁴⁸ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. lapkričio 2 d. sprendimas byloje *Kozlica v. Croatia* (Peticijos Nr. 29182/03)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%2229182%2F03%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%222GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-77819%22%5D%7D>.

R. P. ir kiti prieš Jungtinę Karalystę (pareiškimo Nr. 38245/08)⁴⁹). EŽTT nurodė, kad reikalavimas, jog kasatoriui atstovautų advokatas, savaime negali būti laikomas Konvencijos 6 straipsnio pažeidimu, kadangi toks reikalavimas yra suderinamas su kasacinio teismo funkcijomis (EŽTT 2014-05-11 sprendimas byloje *Maširević prieš Serbiją* (pareiškimo Nr. 30671/08)⁵⁰).

EŽTT taip pat yra nurodęs, kad teisinėje valstybėje vieni svarbiausių yra teisinio tikrumo ir teisinio apibrėžtumo principai⁵¹. Teisinio tikrumo principas siejamas su asmens saugumo poreikiu bei valstybės pareiga užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą bei tokiu būdu prisidėti prie asmens tikėjimo savo valstybe ir teise užtikrinimo⁵². Tiek teisinio tikrumo, tiek teisinio apibrėžtumo principai suponuoja bendrąją nuostatą, kad galutinis teismo sprendimas negali būti ginčijamas. EŽTT byloje *Ryabykh v. Russia*⁵³ plačiau pasisakė dėl teisinio tikrumo principo, aiškindamas, kad teisinio tikrumo principas draudžia atnaujinti procesą vien dėl bylos nagrinėjimo iš naujo. Kitaip sakant, bylos peržiūrėjimas negali būti užslėpta apeliacija, o skirtingas požiūris į problemą nėra pagrindas iš naujo nagrinėti galutiniu teismo sprendimu užbaigtą bylą. Konvenciją ratifikavusios valstybės neprivalo asmenims suteikti teisę atnaujinti procesą byloje, kurios buvo užbaigtos galutiniu teismo sprendimu, turinčiu *res judicata*

⁴⁹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. spalio 9 d. sprendimas byloje R.P. and others v. the United Kingdom (Peticijos Nr. 38245/08)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%5B%5C%2238245%2F08%22%5D%2C%22documentcollectionid%22%3A%5C%222GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22%3A%5C%222001-113391%22%7D>].

⁵⁰ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. vasario 11 d. sprendimas byloje *Maširević v. Serbia* (Peticijos Nr. 30671/08)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%5B%5C%2230671%2F08%22%5D%2C%22documentcollectionid%22%3A%5C%222GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22%3A%5C%222001-140775%22%7D>].

⁵¹ Žr: pvz. Europos žmogaus teisių teismo bylą: *Brumarescu v. Romania*, Eur. Ct. HR, No. 28342/95(1999).

⁵² Birutė Pranevičienė ir Laima Ruibytė, „Problems of the Implementation of the Principles of Legitimate Expectations, Legal Certainty and Legal Safety in the Sphere of Higher Education“, *Baltic Journal of Law & Politics*, 2, 2 (2010): 63, <https://doi.org/10.2478/v10076-009-0011-y>.

⁵³ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Ryabykh v. Russia* (Peticijos Nr. 52854/99)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%5B%5C%22ryabykh%20v.%20russia%22%5D%2C%22documentcollectionid%22%3A%5C%222GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22%3A%5C%222001-140775%22%7D>].

galią⁵⁴. Todėl darytina išvada, kad proceso atnaujinimas nėra pripažįstamas žmogaus teise Konvencijos prasme, o Konvenciją ratifikavusios šalys neprivalo į savo teises sistemas įtraukti proceso atnaujinimo instituto. Kita vertus, teisinio tikrumo principas nėra absoliutus, o proceso atnaujinimas ne visada prieštarauja šiam principui. Minėtoje byloje *Ryabakh v. Rusiją* teismas nurodė, jog nukrypti nuo teisinio tikrumo principo galima, tačiau tik tada, kai yra „esminio ir įtikinamo pobūdžio sąlygos“. Apibendrinus, iš EŽTT suformuotos praktikos galima daryti išvadą, kad teisinio tikrumo principas nėra absoliutus, o esant tam tikroms sąlygoms, nukrypimas nuo šio principo yra galimas. Aptarta administracinio proceso teisės doktrina, Administracinių bylų teisenos įstatymo⁵⁵ proceso atnaujinimo stadiją reguliuojančios normos, taip pat Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika patvirtina, kad proceso atnaujinimas savo pobūdžiu ir prigimtimi yra fakultatyvi ir išimtinė stadija. Pagal asmens prašymą dėl proceso atnaujinimo, laikantis Administracinių bylų teisenos įstatymo⁵⁶ IV skyriuje nustatytų proceso atnaujinimo sąlygų bei tvarkos, patikrinama, ar egzistuoja Administracinių bylų teisenos įstatymo⁵⁷ 156 straipsnio 2 dalyje išdėstyti proceso atnaujinimo pagrindai.

Aiškindamas administracinės bylos proceso atnaujinimo pagrindą, kai „pateikiami akivaizdūs įrodymai, kad padarytas esminis materialinės teisės normų pažeidimas jas taikant, galėjęs turėti įtakos priimti neteisėtą sprendimą, nutarimą ar nutartį“, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra nurodęs, kad šiuo pagrindu procesas atnaujinimas, kai: pirma, nustatomas materialinės teisės normos pažeidimas jas taikant; antra, nustatytas pažeidimas akivaizdus; ir, trečia, toks pažeidimas esminis, t. y. galėjęs turėti įtakos priimti neteisėtą sprendimą, nutarimą ar nutartį. Materialinės teisės

⁵⁴ „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. vasario 19 d. sprendimas byloje X v. Austria (Peticijos Nr. 7761/77)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22X%20v.%20Austria%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%7D>].

⁵⁵ „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas Nr. VIII-1029. Nauja redakcija nuo 2016-07-01: Nr. XII-2399“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr>.

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ *Ibid.*

taikymo tikslas yra individualiai gyvenimo situacijai taikyti teisėje įtvirtintą abstrakčią elgesio taisyklę <...>. Aptariamo pagrindo taikymas yra sietinas su pažeidimo akivaizdumu, o tai reiškia, kad prašyme atnaujinti procesą šiuo pagrindu turi būti pateikti argumentai, kurie akivaizdžiai parodo, kad bylą nagrinėjęs teismas neteisingai aiškino byloje taikytiną materialinės teisės normą. Toks akivaizdumas procesą atnaujinti prašančio asmens turi būti specialiai aptartas ir argumentuotas. Pažeidimas laikomas akivaizdžiu, kai proceso atnaujinimo klausimą nagrinėjančiai teisėjų kolegijai nelieka pagrįstų abejonių dėl klaidingo teisės normų aiškinimo ir taikymo <...> Pažymėtina, jog vien alternatyvaus teisės normų aiškinimo galimybė, nesant svarių argumentų dėl pirmojo aiškinimo klaidingumo, nesudaro pagrindo procesui atnaujinti <...>⁵⁸.

Administracinių bylų teisenos įstatymo 156 straipsnio 2 dalies 12 punkto pagrindu procesas gali būti atnaujinamas, kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą. Prašydamas atnaujinti procesą šiuo pagrindu, suinteresuotas asmuo turi pateikti teismui įrodymus, patvirtinančius, jog administracinių teismų praktika ginčijamu klausimu yra nevienoda, o byloje, kurioje prašoma atnaujinti procesą, yra nukrypta nuo vieningos administracinių teismų praktikos arba teismų praktika formuojama klaidinga linkme. Procesas, siekiant užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą, turėtų būti atnaujinamas tada, kai dėl galimai skirtingo teisės normų aiškinimo galėjo būti neteisingai išspręsta byla, nes, priešingu atveju, nepagrįstai būtų trikdomas įsiteisėjusio teismo sprendimo pagrindu susiklosčiusių teisinių santykių stabilumas⁵⁹. Galima daryti išvadą, kad, sprendžiant klausimą, ar buvo padarytas esminis materialinės teisės normų pažeidimas jas taikant, ar kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą, teisinės žinios yra svarbios ne tik prašymo atnaujinti procesą priėmimo teisme stadijoje, bet ir tokio prašymo surašymo stadijoje.

⁵⁸ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2593-575/2016“, Liteko, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e9771258-c749-4000-8499-5e7ca0f40892>.

⁵⁹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-63-43-11“, Infoplex, <http://www.infoplex.lt/tp/1042882>.

3. Konstitucinio Teismo suformuota praktika nagrinėjamu klausimu

Konstitucinis teisinės valstybės principas, kaip ne kartą yra nurodęs Konstitucinis Teismas, suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia*: teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams; diferencijuotas teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas tik atitinkamais teisės aktais reguliuojamų visuomeninių santykių subjektų padėties objektyviais skirtumais; teisinių santykių subjektai turi žinoti, ko iš jų reikalauja teisė; teisiškai reguliuojant visuomeninius santykius privalu paisyti prigimtinio teisingumo reikalavimų, apimančių *inter alia* būtinumą užtikrinti asmenų lygybę įstatymui, teismui ir valstybės institucijoms ar pareigūnams, ir kt.⁶⁰

Aukštojo universitetinio teisinio išsilavinimo reikšmė teisei praktikai buvo akcentuota Konstitucinio Teismo 2008-02-20 nutarime⁶¹. Konstitucinis Teismas nurodė, kad tik būtina profesinę kompetenciją turintiems teisininkams gali būti patikėtos atitinkamos funkcijos užtikrinant, kad būtų teisinėmis priemonėmis saugomos ir ginamos asmens teisės ir laisvės, taip pat funkcijos sprendžiant bylas (teisinius ginčus) teismuose; tinkamai parengtų, aukštos profesinės kvalifikacijos teisininkų profesinė veikla lemia visuomenės pasitikėjimą valstybe ir jos teisine sistema. Konstitucinis Teismas paminėjo, kad visuotinai pripažįstama, jog teisininko profesijos tikslas yra asmens teisių ir laisvių užtikrinimas ir socialinės darnos palaikymas teisinėmis priemonėmis. Vadinasi, įstatymų leidėjas pagal

⁶⁰ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta275/content>; „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta193/content>; „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. kovo 22 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta170/content>.

⁶¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. vasario 20 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta486/content>.

Konstituciją⁶² turi įgaliojimus įstatymuose įtvirtinti ir tokį reikalavimą, kad prašymus išskirtinėse ekstraordinarinėse teisminių proceso stadijose, t. y. prašymus dėl administracinės bylos proceso atnaujinimo (analogiškai, kaip civiliniame ir baudžiamajame procese – kasacinius skundus) surašytų aukštos kvalifikacijos teisininkas, turintis aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, su kuriuo Vakarų teisės tradicijoje yra siejamas aukščiausios teisininko profesinės kvalifikacijos įgijimas.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra atskleista ne tik aukštojo teisinio išsilavinimo, bet ir būtent aukštojo universitetinio teisinio išsilavinimo reikšmė teisei praktikai. Šiame kontekste paminėtinas Konstitucinio Teismo 1996-07-10 nutarimas⁶³, priimtas konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo sprendžiama, ar Konstitucijos 48 straipsnio 1 daliai neprieštarauja Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo⁶⁴ 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostata „advokatu gali būti Lietuvos Respublikos pilietis, jeigu jis <...> turi aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą“. Minėtame Konstitucinio Teismo nutarime⁶⁵ konstatuota, kad aukštojo universitetinio teisinio išsilavinimo reikalavimas advokatams traktuotinas kaip kvalifikacinio pobūdžio reikalavimas asmenims, norintiems dirbti advokatais, ir kaip padidintas išsilavinimo cenzas šios profesijos teisininkams, kuriuo siekiama užtikrinti kvalifikuotesnės teisinės pagalbos teikimą, sustiprinti žmogaus teisių bei laisvių apsaugos ir gynimo garantijas. Toje konstitucinės justicijos byloje ginčyta Advokatūros įstatymo⁶⁶ 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostata buvo pripažinta neprieštaraujančia Konstitucijai. Ši Konstitucinio Teismo teisinė pozicija (*ratio decidendi*) buvo

⁶² „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>.

⁶³ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. liepos 10 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta411/content>.

⁶⁴ „Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas Nr. IX-2066“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9F4371AB03A3/asr>.

⁶⁵ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. liepos 10 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta411/content>.

⁶⁶ „Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas Nr. IX-2066“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9F4371AB03A3/asr>.

motyvuota *inter alia* tuo, kad universitetiniam išsilavinimui yra būdinga ne tik žinių gausa, bet ir platumas bei fundamentalumas, nes universitetinį išsilavinimą turintys asmenys įgyja papildomų ir universalių žinių, kurių reikia priimant atsakingus sprendimus įvairiose gyvenimo srityse, o kitos aukštosios mokyklos vykdo siauresnę funkciją – teikia aukštąjį išsilavinimą, kuris yra kurios nors srities profesinės veiklos pagrindas, taip pat tuo, kad universitetinio teisinio mokymo tikslas yra parengti plataus profilio specialistus, sugebančius vertinti visą teisinę sistemą ir spręsti sudėtingas problemas, o siekti šio tikslo padeda daug platesnė ir įvairesnė universitetinių studijų programa, fundamentalios ilgesnės trukmės studijos, daugiau dėmesio bendriems humanitarinio pobūdžio dalykams, privatinei teisei ir kt.; todėl, nors minėtose kitose aukštosiose mokyklose įgytas teisinis išsilavinimas ir pripažintinas aukštuoju, jo negalima besąlygiškai laikyti tapačiu įgytajam universitete.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos⁶⁷ (toliau – Konstitucija) 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Aiškindamas minėtą nuostatą, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat tai, kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų. Konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (2008-10-30⁶⁸, 2012-07-03⁶⁹ nutarimai). Konstitucinis asmenų lygybės principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojamos skirtingai, nors tarp jų nėra

⁶⁷ „Lietuvos Respublikos Konstitucija“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>.

⁶⁸ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 30 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta504/content>.

⁶⁹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. liepos 3 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta123/content>.

tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (2012-06-29⁷⁰, 2013-02-15⁷¹ nutarimai); vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas teisinis reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teises aplinkybes; pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai (2010-06-29⁷², 2012-02-06⁷³, 2013-02-22⁷⁴ nutarimai). Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas suponuoja pareigą įstatymų leidėjui nustatyti vienodą (nediferencijuotą) teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų kategorijų, esančių vienodoje padėtyje, atžvilgiu, kai tarp tų asmenų kategorijų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas jų traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (2013-02-22⁷⁵ nutarimas).

Nagrinėjamu atveju yra svarbu nustatyti, ar Administracinių bylų teisenos įstatymo⁷⁶ 158 straipsnio 2 dalies nuostatos neriboja nepasiturinčių asmenų teisių. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos⁷⁷ 47 straipsnyje nustatyta, kad asmenys, neturintys pakankamai lėšų, turi gauti nemokamą teisinę pagalbą, jei to reikia užtikrinti teisę į veiksmingą teisingumą. EŽTT yra nurodęs, kad reikalavimas būti atstovaujama advokato

⁷⁰ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. birželio 29 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta122/content>.

⁷¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta76/content>.

⁷² „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta177/content>.

⁷³ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta107/content>.

⁷⁴ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 22 d. nutarimas“, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta78/content>.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas Nr. VIII-1029. Nauja redakcija nuo 2016-07-01: Nr. XII-2399“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr>.

⁷⁷ „Europos Sąjungos Pagrindinių Teisių Chartija (2016/C 202/02)“, Eur-lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=HU>.

būtų nesuderinamas su Konvencijos⁷⁸ garantijomis, jei valstybėje nebūtų numatyta galimybė gauti teisinę pagalbą arba ji būtų neproporcingai apribota (2011-07-19 sprendimas byloje *Jelcovas prieš Lietuvą*, peticijos Nr. 16913/04)⁷⁹.

Lietuvos Respublikoje nemokama teisinė pagalba yra suteikiama vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymu⁸⁰. Minėto įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad antrinė teisinė pagalba – dokumentų rengimas, gynība ir atstovavimas bylose, įskaitant vykdymo procesą, atstovavimas išankstinio ginčų sprendimo ne teisme atvejais, jeigu tokią tvarką nustato įstatymai ar teismo sprendimas. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo 11 straipsnyje yra įtvirtintos sąlygos, kurias atitinkantys asmenys gali gauti antrinę teisinę pagalbą. Sprendžiant, ar nagrinėjamu atveju asmenys nėra diskriminuojami dėl turtinės padėties, pabrėžtina, kad Lietuvoje aiškiai yra įtvirtintas valstybinės garantuojamos teisinės pagalbos institutas asmenims, kurie negali patys susimokėti už kvalifikuoto teisininko paslaugas. Dabartinis reglamentavimas užtikrina kvalifikuotą asmenų administraciniame procese atstovavimą, kuris lemia efektyvesnę asmenų pažeistų teisių ir įstatymų saugomų interesų gynimą, o nepasiturintiems asmenims valstybė garantuoja nemokamą arba dalinai mokamą teisinę pagalbą.

Pagal Konstitucinio teismo suformuotą doktriną, vien tai, kad, atsižvelgiant į tam tikrą teisinį reguliavimą, yra daroma išimtis, nėra pažeidžiami asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo bei lygiateisiškumo principai. Konstitucinis Teismas ne sykį pasisakė, jog vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų yra konstitucinis proporcingumo principas, kuris reiškia, kad įstatyme numatytos priemonės

⁷⁸ „Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolu Nr. 11, su papildomais protokolais Nr. 1, 4, 6 ir 7“, LRS, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.114048>.

⁷⁹ „Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimas byloje *Jelcovas prieš Lietuvą* (Pareiškimo Nr. 16913/04)“, Europos Žmogaus Teisių Teismas, http://lrv-atstovas-eztt.lt/uploads/JELCOVAS_2011_sprendimas.pdf.

⁸⁰ „Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas Nr. VIII-1591. Nauja įstatymo redakcija nuo 2014-01-01: Nr. XII-270“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EAA93A47BAA1/asr>.

turi atitikti teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, kad šios priemonės turi būti būtinos minėtiems tikslams pasiekti ir kad jos neturi varžyti asmens teisių ir laisvių akivaizdžiai labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti⁸¹. Apibendrinus, galima teigti, kad teisinis reguliavimas dėl administracinio proceso atnaujinimo, kuriuo nustatomas kvalifikacinis reikalavimas asmeniui, surašančiam prašymą dėl administracinės bylos proceso atnaujinimo, yra suderinamas su teisinio tikrumo, teisinio saugumo ir lygiateisiškumo principais, nes akivaizdu, kad sprendžiant klausimą, ar buvo padarytas esminis materialinės teisės normų pažeidimas jas taikant, ar kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą, teisinės žinios yra svarbios ne tik prašymo atnaujinti procesą priėmimo teisme stadijoje, bet ir tokio prašymo surašymo stadijoje.

Išvados

Teisė kreiptis į teismą, taip pat ir dėl teismo proceso atnaujinimo, gali būti įgyvendinta tik įstatymų nustatyta tvarka, t. y. laikantis įstatymuose nurodytų kreipimosi į teismą sąlygų. Administracinių bylų teisenos įstatymo nuostatos dėl proceso atnaujinimo Lietuvos dvipakopėje sistemoje papildė administracinių teismų kasacinę funkciją. Nors teisinio tikrumo ir teisinio apibrėžtumo principai suponuoja bendrąją nuostatą, kad galutinis teismo sprendimas negali būti ginčijamas, tačiau iš Europos žmogaus teisių teismo suformuotos praktikos ir Lietuvos Konstitucinės jurisprudencijos galima daryti išvadą, kad teisinio tikrumo principas nėra absoliutus, o esant tam tikroms sąlygoms, nukrypimas nuo šio principo yra galimas.

Administracinių bylų nagrinėjimo proceso atnaujinimo instituto negalima visiškai sutapatinti su kasacine teismų funkcija, tačiau, atsižvelgiant į Lietuvoje veikiančią dvipakopę administracinių teismų sistemą, darytina išvada, kad iš esmės Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, spręsdamas

---

⁸¹ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2014 m. balandžio 14 d. nutarimas“, TAR, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7eb75e80c46e11e38c43fee5c144a67d>.

atskirų administracinių bylų proceso atnaujinimo klausimą, tuo pačiu atlieka ir privatinę kasacinę funkciją.

Teismų praktikos analizė leidžia daryti išvadą, kad daugiausiai prašymų dėl proceso atnaujinimo yra teikiama pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 156 straipsnio 2 dalies 10 ar 12 punktus. Sprendžiant klausimą, ar buvo padarytas esminis materialinės teisės normų pažeidimas jas taikant, ar kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą, teisinės žinios yra svarbios ne tik prašymo atnaujinti procesą priėmimo teisme stadijoje, bet ir tokio prašymo surašymo stadijoje. Todėl prieinama prie išvados, kad Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatytas apribojimas, jog prašymą dėl administracinės bylos proceso atnaujinimo turi surašyti asmuo, turintis aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą, yra racionalus. Iš konstitucinės jurisprudencijos analizės matyti, kad lygiateisiškumo principas pats savaime nepaneigia to, kad įstatyme gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu. Tyrimas, atliktas rengiant straipsnį, leidžia prieiti prie išvados, kad Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nuostatos dėl proceso atnaujinimo atitinka teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, yra būtinos minėtiems tikslams pasiekti ir nevaržo asmens teisių bei laisvių akivaizdžiai labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti, t. y. atitinka ir konstitucinį proporcingumo principą, o nustatytas teisinis reguliavimas dėl administracinio proceso atnaujinimo, kuriuo nustatomas kvalifikacinis reikalavimas asmeniui, surašančiam prašymą dėl administracinės bylos proceso atnaujinimo, yra suderinamas su teisinio tikrumo, teisinio saugumo ir lygiateisiškumo principais.

AN EVALUATION OF THE PECULARITIES OF THE RESUMPTION OF AN ADMINISTRATIVE PROCEDURE IN A CONSTITUTIONAL CONTEXT

Eglė Bilevičiūtė

Mykolas Romeris University

Birutė Pranevičienė

Mykolas Romeris University

Summary. *Once a court decision enters into force, there is the possibility that, due to certain circumstances, the decision cannot be considered justified and lawful. Therefore, in exceptional circumstances established by law, proceedings may be resumed, and the final decision may be reviewed. Renewal of the process is an exclusive form of control of final court decisions, and serves as an extraordinary and optional form of review of a court decision. The legislature has established the requirement that a request for the reopening of an administrative case must be made by a person with a university degree in law. This requirement is different from the regulation of this issue in the regulations of the other main types of proceedings. In the event of such a difference, the question arises as to whether the provision that a request for reopening of the administrative proceedings must be made by a person with a university degree in law violates the constitutional principle of equality of all persons. Therefore, the aim of the authors of this study is to analyze the peculiarities of the institute for the renewal of administrative filings by assessing it through the prism of the aforementioned principle. As the issues of reopening an administrative case are only briefly analyzed in the works of Lithuanian and international scholars, the focus of this article is on the analysis of court practice, on the basis of which final conclusions will be presented.*

Keywords: *administrative process, resumption of proceedings, administrative case, constitutional principle of a state under the rule of law, equality principle.*

Eglė Bilevičiūtė, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Viešosios teisės instituto profesorė, socialinių mokslų (teisė) daktarė. **Mokslinių tyrimų kryptys:** administracinė teisė, administracinis procesas, e. teisingumas.

Eglė Bilevičiūtė, professor of Public Law Institute at the Law School of Mykolas Romeris University, doctor of social sciences (Law). **Research interests:** administrative law, administrative process, e-justice.

Birutė Pranevičienė, Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo akademijos Teisės katedros profesorė, socialinių mokslų (teisė) daktarė. **Mokslinių tyrimų kryptys:** administracinė teisė, administracinis procesas, aplinkosaugos teisė.

Birutė Pranevičienė, professor at Cathedral of Law at Public Security Academy of Mykolas Romeris University, doctor of social sciences (Law). **Research interests:** administrative law, administrative process, environmental law.